УДК 378.046-021.66:37.07

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-3.30>**І. Ф. Шумілова**доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Бердянського державного педагогічного університету

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ

Статтю присвячено методології дослідження загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти. Діапазон загальнокультурної підготовки менеджерів освіти ґрунтується на її філософсько-культурологічних, соціально-психологічних, педагогічних основах менеджменту в освіті. Методологія дослідження загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти має чотирирівневу структуру, зокрема фундаментальні, загальнонаукові й конкретно наукові принципи, конкретні методи, що використовуються для вирішення завдань дослідження. Методологія сутності загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти спирається на сучасну педагогічну концепцію оволодіння основними засобами залучення до світової культури й сучасних засобів комунікації та інтеграцію наукових досліджень.

Методологію дослідження загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти доцільно розглядати як сукупність теоретичних систем, де відбувається взаємопроникнення різних підходів, принципів, методів і прийомів, механізмів впливу на розуміння сучасних проблем, значимості інтерналізації змісту загальної, організаційної, професійної, психологічної культур управління. Важливу методологічну роль у дослідженні сутності загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти мають категорії діалектики, такі як сутність і явище, причина й наслідок, необхідність і випадковість, можливість і дійсність, зміст і форма, конкретне й загальне.

У статті наголошено на тому, що в напрямі сучасної загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти важливі не тільки знання певних методів, підходів, засобів управлінської діяльності та умінь й навички ними користуватися, але й знання про їх особливості, переваги та обмеження, про можливі галузі їх застосування, знання педагогічних ситуацій управлінської діяльності й форм застосування певного методу.

Узагальнено, що методологія як вчення про систему наукових принципів, форм і способів дослідницької діяльності має чотирирівневу структуру, зокрема фундаментальні, загальнонаукові й конкретно наукові принципи, конкретні методи, що використовуються для вирішення завдань дослідження.

Ключові слова: методологія, загальнокультурна підготовка, майбутні менеджери освіти.

Постановка проблеми. Європейська інтеграція, глобалізаційні зміни соціально-економічного, освітнього простору впливають на зміни в управлінні закладами освіти. З розвитком ринкових відносин у суспільстві все більше усвідомлюється необхідність переходу від парадигми авторитету, яка превалювала в управлінні радянської доби, до парадигми впливу. Ефективне управління неможливе без розвитку культури організації праці у колективі. На перший план виходить проблема вдосконалення управління людськими ресурсами, оптимізації управління на засадах позитивної психолого-педагогічної атмосфери, яка створюється компетентним менеджером освіти в закладі освіти. У зв'язку з цим вивчення теорій управління Фредеріка Тейлора (менеджмент), Елтона Мейо (соціальне управління), Гарольда Лассуелла (лінійна модель комунікацій) виходять на перший план і стають актуальними на сучасному етапі розвитку освіти та національного відродження України. Ми ставимо собі питання й шукаємо на нього відповіді. Як адаптувати ці важливі нау-

кові доробки задля вдосконалення управлінської діяльності керівників різного рівня?

Вивчення й глибокий аналіз психології менеджменту в освіті дали змогу Н. Коломінському стверджувати, що підґрунтям менеджменту в освіті є складна система ділових та особистих відносин учителів, учнів, батьків, керівних працівників різного рівня [5]. При цьому науковець наголошує на тому, що одним із важливих джерел успіху в діяльності керівників у закладах та установах освіти є психологічна культура управління [5, с. 8]. Менеджмент в освіті – це усвідомлена взаємодія керівника з іншими людьми (підлеглими, партнерами, керівниками, учнями, батьками тощо), спрямована на забезпечення їхньої активної та скоординованої участі у досягненні поставленої мети. Це частина управління, яка впливає на інших людей, у процесі та в результаті чого у них з'являються (або актуалізуються) психічні стани, якості, властивості, що стають психологічним підґрунтям для ефективної діяльності щодо досягнення поставленої мети [5, с. 10].

Менеджмент освіти – це вид управлінської діяльності, який складається із сукупності засобів, методів та форм впливу на індивідуумів та колективи задля ефективного функціонування цієї галузі. Людина, яка володіє цими знаннями та уміннями, – це менеджер [9, с. 12]. Ми спираємось на висновки Н. Коломінського, який наголошує на тісному зв'язку та залежності кінцевого результату менеджменту в освіті від психологічних і соціально-психологічних механізмів взаємодії суб'єктів спільної діяльності та вирішальній ролі особистості як головної фігури комунікативних процесів у структурі управлінського спілкування [5, с. 10].

Так, досліджуючи стиль керівництва у соціальній психології, науковець стверджує, що системоутворюючим фактором стилю керівництва є особистість керівника в її типових та індивідуально неповторних проявах у процесі управлінської праці, адже стиль роботи керівника характеризують методи, прийоми, засоби впливу на людей, які він найчастіше застосовує у своїй діяльності, а індивідуально неповторними є не тільки добір певних методів, прийомів, засобів впливу на людей, але й манера їх застосування [5, с. 19].

Саме етикет визначає та характеризує манеру поведінки керівника, отже, прийом, спосіб діяльності, звичку здійснювати управлінську діяльність. Манери – це зовнішні форми поведінки. Манери – це також відмінні риси творчості людини (художника, письменника), її стиль [13, с. 298]. Так, до етикету належать правила чесності та ввічливості, прийняті у суспільстві, це зведення норм і правил поведінки, прийнятих у відповідній спільноті. Етикет із французької перекладається як «установлений порядок поведінки будь-де» [13, с. 298]. Етикет – це перш за все про повагу до людей, а вже потім про норми й правила співіснування та взаємодії. Загальновідомо, що етика – це філософська наука, що вивчає природу, сутність, зміст, ґенезу, структуру, функції моралі. Мораль проявляється у багатьох сферах людської діяльності. Термін «етика» походить від давньогрецького слова «ethos», яке у первісному розумінні означало «місце перебування», «спільне житло», а вже згодом затвердилося інше значення цього слова, а саме «звичай», «вдача», «характер» [3, с. 268].

На підставі аналізу досліджень Г. Ельникової [4], Н. Коломінського [5], В. Крижка [7], В. Шаркунової [16] ми дійшли висновків, що майбутній менеджер освіти повинен володіти знаннями, уміннями, навичками, досвідом прогнозування процесу й результатів власної (керівної), учнівської (навчальної), педагогічної (організаційно-методичної) діяльності, яка здійснюється за допомогою реалізації таких функцій управління, як планування, організація (різноманітних форм навчальної та виховної діяльності з учнями), коригування за результатами моніторингу, аналізу та

контролю, що виявляється у забезпеченні всебічного розвитку та формування необхідних якостей учнів, педагогів з огляду на їхні індивідуально-психологічні особливості за умов «оптимізації міжособистісної професійної взаємодії в менеджменті освіти» [5, с. 14].

Отже, діяльність менеджера освіти багатофункціональна й різноманітна. Менеджер освіти у своїй щоденній управлінській діяльності виконує основні функції управління (планування, організація, мотивація, контроль), що вимагає наявності відповідних знань, управлінських умінь, навичок, здібностей, якостей і готовності до управління як власною поведінкою, так і поведінкою колег, учнів, батьків. Ця поведінка «здійснюється через управлінське спілкування, яке тісно пов'язане з міжособистісними стосунками. Специфіка спілкування в менеджменті освіти полягає в тому, що воно набуває тут значення діяльності. Її метою є зміна, корекція, розвиток особистості інших людей, вона спрямована на створення сприятливого соціально-психологічного клімату в організації, на оптимізацію роботи інших людей» [5, с. 14]. Таким чином, діапазон загальнокультурної підготовки менеджерів освіти ґрунтується на філософсько-культурологічних, соціально-психологічних, педагогічних основах менеджменту в освіті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Основу наукової розвідки становлять наукові дослідження та висновки з питань професійного розвитку управлінських кадрів (О. Романовський); фахової підготовки магістрів з менеджменту освіти (В. Берека); професійної підготовки управлінців-лідерів (С. Калашнікова); психології менеджменту в освіті (Н. Коломінський); психології підготовки майбутніх менеджерів (Л. Карамушка).

Мета статті полягає у визначенні методології дослідження загальнокультурної підготовки менеджерів освіти – здобувачів другого рівня вищої освіти зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» за освітньо-професійною програмою «Управління закладом освіти».

Методологічні напрями наукового дослідження складають для розкриття питань загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти гностичну основу, яка визначає мету й завдання, методи, прийоми, способи й механізми їх реалізації; перспективу та утворює фундаментальну базу розроблення стратегії науково-дослідної процедури в системі підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти до обґрунтування й осмислення сутності, змісту, структури управлінської діяльності; обумовлює орієнтири понятійно-категоріального апарату; виокремлює науково-теоретичні положення та результати процесу управління в закладі освіти; висуває критерії та рівні науково охарактеризованої оцінки якості наукової роботи; кореляцію та узгодженість змісту загальної,

організаційної, професійної, управлінської, педагогічної культур.

Щодо сучасної загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти важливі не тільки знання певних методів, підходів, засобів управлінської діяльності та умінь й навички ними користуватися, але й знання про їх особливості, переваги та обмеження, про можливі галузі їх застосування, знання педагогічних ситуацій управлінської діяльності й форм застосування певного методу.

У цьому аспекті набуває актуальності питання посилення зв'язків педагогіки з різними науками (філософією, соціологією, психологією, антропологією, фізіологією, генетикою), а також спрямованість усіх гуманітарних наук на один об'єкт – людину, що діє в інтересах розроблення оптимальних педагогічних систем, технологій, умов для розвитку особистості (В. Лозова) [10, с. 3].

Складність, багатогранність і міждисциплінарний статус дослідження проблеми загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти спричиняють необхідність її вивчення в системі координат, що задається різними рівнями методології науки.

Головними філософськими основами загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти слід вважати діалектичний взаємозв'язок і взаємозумовленість культури та особистості, розуміння її як абсолютної цінності, уявлення про людину як соціокультурний феномен.

Загальнонауковий рівень дослідження загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти, на нашу думку, має включати системний, культурологічний, компетентнісний, антропологічний, аксіологічний підходи. Вибір названих підходів як загальнонаукової і конкретно наукової методології дослідження можна пояснити тим, що вони дають змогу врахувати взаємини людини й середовища, людини й соціуму, міжособистісні зв'язки та здатність людини до розвитку та саморозвитку.

Методологічні засади педагогічних досліджень диференційовано на філософські, загальнонаукові, конкретно наукові принципи й методи. Так, М. Фіцула виділяє такі компоненти рівнів методологічних знань, як загальні закони філософії, зокрема теорії пізнання; закони й закономірності логіки, психології та педагогіки; методи дослідження і вчення класиків педагогіки [15].

Отже, методологія науки встановлює та характеризує логічні зв'язки між предметом, метою, завданнями, методами й методиками наукового дослідження, визначає постановку проблем, послідовність їх вирішення й теоретичну спрямованість пояснення результатів. При цьому рівень аналізу та узагальнення залежить від природи явищ.

Методологія з давньогрецької перекладається таким чином: «метод» – «шлях через», «просто-

жування», «дослідження»; «логос» – «слово», «смысл», «поняття», «вчення». В перекладі з англійської метод означає спосіб, окреслений шлях досягнення мети, що конкретизує процедуру (сукупність вибраних кроків, прийомів та операцій) теоретичного чи практичного освоєння дійсності, матеріалізацію у життя зразку, стилю або шляху вирішення певної проблеми, конкретного завдання. Водночас важливо враховувати не статичність ідеальної картини досліджуваного об'єкта або предмета, а творчу динамічність мислення у певних часопросторових обставинах, чітко спрямованому напрямі, формальних та змістовних організованостях.

Методологія – це система принципів і способів організації та побудови теоретичної і практичної діяльності, а також учіння про цю систему [14]. Методологія – це тип раціонально-рефлексивної свідомості, спрямований на вивчення, вдосконалення і конструювання методів у різних сферах духовної та практичної діяльності [11, с. 420]. Методологія – це об'єкт дослідження (за Г. Щедровицьким).

Методологія (за А. Фурманом) – це вчення, яке представляє систему знань про підходи, принципи, способи й засоби здобуття знань, які відображають різні сфери людської діяльності, включаючи, відповідно до предмета дослідження, педагогічну, організаційну, управлінську та економічну діяльність та управлінську дійсність; це також галузь пізнавальної діяльності людини. Усі види діяльності потребують організації, крім одоманітної та репродуктивної діяльності, які можуть бути або є копією власної діяльності людини, що спирається на власний досвід та копіює діяльність іншої людини (види діяльності, які не вимагають організації, тому що є самоорганізованими на рівні засвоєних технологій та залучених механізмів самоорганізації самої людини). Конкретна галузь наукового знання зумовлює наявність у ній специфіки методологічних принципів.

Методологія – це система раціональних знань про методи, способи, форми й засоби мислення, діяльності; про правила, норми та інструменти філософського, наукового, практичного і ситуаційного методологування (уможливлює знахідку, винахід у розкритті секретів, ключів, відповідей, крім власного вивчення проблеми, також умінь знайти шлях, організувати пізнавальну процедуру так, щоб об'єкт дослідження чи зафіксований думкою предмет став зрозумілим в усіх аспектах і на всіх рівнях методології (філософському, загальнонауковому, конкретно науковому, технологічному), яких потребує власна проєкція дослідника в існуванні наукових смислів і задумів).

Методологія – це особлива сфера пізнання, критики, творення й рефлексії, що передбачає єднання форми й змісту вивчення проблеми та їх

цілісне збагачення за умови врахування законів і закономірностей, реалізації підходів і принципів, використання теорій і концепцій, впровадження категорій і понять, окреслення схем і моделей у спрямованості таким чином наповненої мисленнєвої діяльності на об'єкт або предмет дослідження в усій різноманітності оптимально визначеної стратегії і тактики процесу розуміння окресленої проблеми від глобального до особистісного буття.

Методологія – це окремий світ методологічного мислення й багаторівневого методологування, який враховує обізнаність та уможливорює збагачення знань дослідника про об'єктивність і доцільність існування інших світів та характеризується субстанційністю, штучністю і технічністю, критичністю, рефлексивністю, практичністю, ситуаційністю проживання, ковітальністю, окультуреною змістовністю [12].

Сьогодні у наукових дослідженнях ми спостерігаємо використання терміна «методологування». Термін «методологування» введений у науковий обіг у 2005 році А. Фурманом. Методологування – це такий синтетичний спосіб рефлексивної мислєдіяльності, що поєднує в одну систему різні способи мислення, зокрема філософське абстрагування, історичні й соціологічні пошукування, науково-дослідницьку діяльність, базовану на моделюванні об'єктів і продукуванні мисленнєвих сутностей, форм, образів. Одночасно це й процес дієво напруженого застосування дослідником складної системи домінантних парадигм, соціальних наративів, інтерпретаційних прийомів, методів, способів і засобів на шляху розуміннєвого осягнення сутності та змісту соціальних явищ. Як тип духовно-практичного освоєння дійсності методологування є і пізнанням, і творенням об'єкта, а також самопізнанням самого діяльного суб'єкта. Причому різним ступеням організації методології як вчення (філософська, загальнонаукова, конкретно-наукова, конкретно-тематична, ситуаційна) мають відповідати різні рівні уможливлення методологування як практики, тобто здійснення методологічної роботи має відповідати тому чи іншому шаблону мислєдіяльнісного практикування, а саме філософському, загальнонауковому, спеціальному, спеціалізованому, ситуаційному.

Вчений виокремлює два рівні моделі методологування як метасистеми професійної діяльності науковця (дослідника). Це методологічний аналіз та методологічна рефлексія, які закладають підґрунтя моделі методологування. Ці рівні задають всю логіку самозвернення мислення до себе, трансформуючи його із суб'єкта мислєдіяння на об'єкт, котрий пізнає сам себе. Методологічний аналіз сутнісно пов'язаний не з теоретизуванням про об'єкти дійсності, а із зануренням у сам перебіг отриманого нового знання. Професійний науковець не займається обговоренням того об'єкта,

що пізнається у предметі, а починає вивчати те, як він сам (науковець) мислить. Процедура мислення складається з послідовно виражених мисленнєвих операцій. Дослідник по чергово ставить сам собі такі питання: по-перше, як мислити і чому саме так; по-друге, про що чи про кого відбувається мислення.

Такий аналіз забезпечує предметну чистоту отриманого знання, оскільки вимагає від дослідника надзвичайно важкої роботи у доборі відповідних понять для опису об'єкта, вибору найбільш адекватних принципів і правил, засобів і способів пізнавальної діяльності [12].

Методологія являє собою специфічну систему діяльності, яка включає принципи, категорії, теорії, парадигми й методи, що мають специфічне цільове призначення, пов'язане з реалізацією діяльності, отже, це вчення про організацію діяльності.

Поняття «методологія» складне й багатогранне. Саме тому розгляд багатьох аспектів проблеми змісту методологічних знань менеджерів освіти, яка наповнюється новим змістом, набуває нових смислів, потребує вдосконалення й глибокого дослідження як з позиції теорії, так і щодо практики управління. Ядро поняття методології виокремлюється в усіх визначеннях, що здебільшого приймається за його зміст і застосовується на практиці.

Узагальнення науково-педагогічних теорій традиційно враховує три напрями їх реалізації. Так, по-перше, вони містять понятійні формулювання, що характеризують відносини особистості й середовища; по-друге, підкреслюють перспективу розвитку та оптимістичний погляд на потенційні здатності особистості до змін, розвитку, виховання; по-третє, враховують первинні потреби й соціальні імперативи людини в культурному розвитку з огляду на багатофункціональність культури.

У працях із питань педагогіки методологія представлена в широкому розумінні як наука про сукупність найбільш загальних світоглядних принципів та їх застосування для вирішення складних теоретичних і практичних завдань, що є певною позицією дослідника, яка передбачає багатофункціональність наукового дослідження [1; 2; 6]. Такими функціями є вміння визначати мету наукового дослідження з урахуванням розвитку теорії науки, потреб практики, соціальної актуальності й реальних можливостей наукового колективу чи вченого; здатність висвітлювати та вивчати педагогічні процеси, явища їх розвитку, саморозвитку, у певному середовищі, у взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів впливу тощо; уміння спрямовувати методи дослідження на системний розгляд питань структури, взаємозв'язку педагогічних елементів і явищ, їх підпорядкування, динаміку

розвитку, тенденції, сутність та особливості, фактори й умови; уміння виявляти й розв'язувати суперечності в процесі навчання, виховання та розвитку; уміння знаходити зв'язок теорії з практикою, розробляти шляхи реалізації дослідження, орієнтуватися на нові наукові концепції й педагогічне мислення [10].

Тлумачення методології в сучасній науці та розуміння методології освітнього простору, на думку Т. Троїцької, доцільно вважати обов'язковим складником процесу розвитку системи «наука – психологія – освіта». При цьому необхідно враховувати багатоаспектність, багатовимірність і багаторівневість методології як вчення про способи організації та побудови теоретичної і практичної діяльності людини, що детерміновані рівнем розвитку й характером проблем, суспільно-історичним і культурним розвитком. Саме ці чинники зумовлюють у методології орієнтацію на підходи, принципи й методи як наукової діяльності, так і системних перетворень [8, с. 60].

У роботах В. Краєвського, В. Садовського, Г. Щедровицького, Е. Юдіна визначено чотири рівні методологічного знання, а саме філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий і технологічний.

Методологія як вчення про систему наукових принципів, форм і способів дослідницької діяльності має чотирирівневу структуру, зокрема фундаментальні, загальнонаукові й конкретно наукові принципи, конкретні методи, що використовуються для вирішення завдань дослідження.

Філософський рівень складає змістовну основу будь-якого методологічного знання й визначає світоглядні підходи до процесу пізнання й перетворення дійсності. Під змістовністю філософського рівня розуміємо ідеї та теорії, що мають методологічне значення стосовно проблеми обґрунтування сутності загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти. Філософський рівень методології дослідження включає загальні принципи пізнання й категоріальний склад науки, що охоплює філософію, психологію, культурологію, педагогіку, управління, окремі методики тощо.

Головними філософськими основами загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти можна назвати діалектичну теорію пізнання, взаємозв'язок, взаємозумовленість і цілісність природи й людини; вчення про протиріччя як загальне джерело розвитку, вчення про розвиток особистості, зумовлене сукупністю соціальних, культурних, організаційних, психолого-педагогічних відносин.

Загальнонауковий рівень дослідження загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти, на нашу думку, повинен включати системний, культурологічний, компетентнісний, антропологічний, аксіологічний підходи. Вибір названих

підходів можна пояснити тим, що вони дають змогу врахувати взаємини людини й соціуму, міжособистісні зв'язки та здатність людини до розвитку й саморозвитку.

Конкретно наукова методологія – це сукупність ідей або специфічних методів педагогічної науки, які є базою для вирішення проблеми загальнокультурної підготовки менеджерів освіти. Рівень конкретно наукової методології потребує звернення до традиційних концепцій провідних учених у педагогічній науці, а також тих дослідників, досягнення яких є загальноновизнаними.

Конкретно науковим рівнем методології дослідження сутності загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти традиційно вважається розуміння того, що зберігаються наступність, сукупність методів і принципів проведення дослідження. Вибрані методи дослідження виконують синтетичну функцію стосовно окремих фактів, одержаних за допомогою певних методик. Загальноприйняті в педагогічній науці методи становлять групу теоретичних та експериментально-емпіричних, які взаємодоповнюють один одного й забезпечують можливість комплексного пізнання предмета дослідження. У нашому разі це організаційні та психолого-педагогічні умови загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти. Умовне ототожнення цих понять може бути виправданим, оскільки окремі сучасні високоефективні методики дослідження структури й функції базуються на принципах, які мають більш загальну значимість для різноманітних галузей науки.

Під час визначення сутності загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти доцільно застосовувати методологічні засади, які є загальноприйнятими в педагогічних дослідженнях, а саме єдність теорії і практики, конкретно-історичний підхід до проблеми дослідження, всебічності дослідження психолого-педагогічних процесів і явищ; об'єктивності психолого-педагогічних явищ, єдності історичного й логічного.

Важливу методологічну роль у дослідженні сутності загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти мають категорії діалектики, такі як сутність і явище, причина й наслідок, необхідність і випадковість, можливість і дійсність, зміст і форма, конкретне й загальне.

Методологія сутності загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти спирається на сучасну педагогічну концепцію оволодіння основними засобами залучення до світової культури й сучасних засобів комунікації та інтеграцію наукових досліджень.

Технологічний (методичний) рівень ґрунтується на принципах усіх попередніх рівнів і виступає основним інструментом аналізу (теоретичний метод). Цей рівень передбачає прикладний

характер дослідження, що надалі дає можливість узагальнити теоретичний аналіз і висновки, на основі яких можна передбачити прогнозування досліджуваного об'єкта. Четвертий рівень являє собою методику й техніку дослідження сутності загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти, інакше кажучи, процедуру дослідження, сукупність і вибір конкретних методів, засобів, які диктуються характером фактичного матеріалу, умовами й метою дослідження.

Методи є упорядкованою системою, де визначається їх місце відповідно до конкретного етапу дослідження, використання технічних прийомів і проведення операцій із теоретичним і фактичним матеріалом у заданій послідовності. Методи дослідження також забезпечують отримання достовірного емпіричного матеріалу і його первинну обробку, після якої він може включатися до масиву наукового знання. На цьому рівні методологічне знання має чітко виражений нормативний характер.

Висновки і пропозиції. Таким чином, методологію дослідження загальнокультурної підготовки майбутніх менеджерів освіти доцільно розглядати як сукупність теоретичних систем, де відбувається взаємопроникнення різних підходів, принципів, методів і прийомів, механізмів впливу на розуміння сучасних проблем, значимості інтерналізації змісту загальної, організаційної, професійної і психологічної культури управління.

Список використаної літератури:

1. Гончаренко С. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення. Рівне : Волинські обереги, 2012. 192 с.
2. Гребенюк Н. Законы познания и методология педагогики. Ставрополь : изд-во Ставропольского государственного университета, 2001. 254 с.
3. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Ельнікова Г. Деякі питання підготовки керівника навчального закладу на основі розроблення його професійно-кваліфікаційної характеристики. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/peddysk/2009_5/gyelnikova.pdf (дата звертання: 18.11.2019).
5. Коломінський Н. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект) : автореф. дис. ... докт. психол. наук : спец. 19.00.05 ; Інститут психології ім. Г.С. Костюка. Київ, 2001. 38 с.
6. Краевский В. Методология педагогики : пособие для педагогов-исследователей. Чебоксары : изд-во Чувашского университета, 2001. 244 с.
7. Крижко В. Теорія та практика менеджменту в освіті : навчальний посібник. 2-ге вид., допрац. Київ : Освіта України, 2005. 256 с.
8. Людиномирність гармонізації культурно-освітнього простору особистості: методологія, експертиза та психолого-педагогічні рецепції : монографія / за заг. ред. Т. Троїцької. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2012. 378 с.
9. Мармаза О. Менеджмент освітньої організації. Харків : Щедра садиба, 2017. 126 с.
10. Наукові підходи до педагогічних досліджень : колективна монографія / за заг. ред. В. Лозової. Харків : вид-во Віровець А.П. «Апостроф», 2012. 348 с.
11. Новая философская энциклопедия : в 4 т. / под ред. В. Степина. Москва : Мысль, 2001. URL: <http://iph.ras.ru/elib/0251.html> (дата звернення: 12.10.2019).
12. Фурман А. Система сучасних методологій : хрестоматія у 4 т. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. Т. 1. 314 с.
13. Словарь иностранных слов. 18-е изд., стереотип. Москва : Русский язык, 1989. 622 с.
14. Философский энциклопедический словарь / гл. ред. Л. Ильичев, П. Федосеев, С. Ковалев, В. Панов. Москва : Современная Энциклопедия, 1983. 840 с.
15. Фицула М. Педагогіка : навчальний посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2000. 544 с.
16. Шаркунова В. Соціальне управління та концепції педагогічного менеджменту в загальноосвітній школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 ; Інститут педагогіки АПН України. Київ, 1998. 16 с.

Shumilova I. Methodology of research of general cultural training of future managers in education

The article is devoted to the methodology of research of general cultural training of managers in education. The range of general cultural training of managers in education is based on its philosophical-cultural, socio-pedagogical, pedagogical bases of future management in education. The methodology of research of general cultural training of future managers in education has a four-level structure, in particular: fundamental, general scientific and specifically scientific principles, specific methods that have to solve research problems. The methodology of the essence of general cultural training of future managers in education is based on the modern pedagogical concept of upgrading the basic means of involvement in the world culture and modern means of communication and integration of scientific research.

The methodology of research of general cultural training of future managers in education should be considered as a set of theoretical systems where there is an interpenetration of different approaches, principles, methods and techniques, mechanisms of influencing the understanding of modern problems,

the importance of internalization of the content of general, organizational, professional, psychological cultures of management. An importance of methodological role in the study of the essence of general cultural training of future educational managers have the categories of dialectics – essence and phenomenon, cause and effect, necessity and chance, possibility and reality, content and form, concrete and general.

The article emphasizes that in the direction of modern general cultural training of future managers in education it is important to have not only knowledge of certain methods, approaches, management tools and skills and abilities to use them, but also knowledge of their features, advantages and limitations, possible applications, knowledge of pedagogical situations of managerial activity and forms of application of a certain method.

It is summarized that methodology as a doctrine about the system of scientific principles, forms and methods of research activity has a four-level structure, in particular: fundamental, general scientific and specific scientific principles, specific methods used to solve research problems.

Key words: methodology, general cultural training, future managers in education.